

UTICAJ INVESTICIJA NA DRUŠTVENO-EKONOMSKI RAZVOJ

Prof. dr MIODRAG ZEC
decembar 2013.g.

1. ISTORIJSKE POUKE

- **1. Kvalitet ekonomskog modela**
- a) sposobnost sistema da kreira višak i da ga produktivno investira
- b) sposobnost da se rešavaju ključna pitanja društva (privredni rast i razvoj; zaposlenost; ravnoteža budžeta i tekućeg računa; ...)
- **2) Investicije – odakle dolaze i u šta se ulažu**
- a) **Španija** (od imperije do provincije) – prliv kapitala spolja
XVI vek – meksičko zlato i posledice
XX vek – nekretnine na obali i autoputevi
- b) **Amerika** (od sekte do imperije)
 - - sistem kao razvojni resurs
 - -znanje i vojni programi kao nosioci razvoja
- c) **Nemačka i Austrija** (obnove ratom razorenih ekonomija)
 - - ključni resursi-obrazovano i motivisano stanovništvo
 - - sistem vrednosti i socijalni dogovor
 - - redosled obnove
- d) **Azijski modeli** (od siromaštva do liderstva) – Kina, Koreja
- e) **Komunistička paradigma** (od zaostalosti do razvoja i natrag)
 - SSSR - diktatura i ubrzani razvoj
 - SFRJ - preraspodela zamenjena rastom duga
- **3) Zaključak: Nivo investicija je važan, ali je još važnija njihova struktura i efikasnost**

2. IZBOR STRATEGIJE RAZVOJA – ALTERNATIVNI KONCEPTI

- 1) **Polovi rasta:** Evropa, Amerika, Azija
- 2) **Nemačka** - istorijska škola i stav prema slobodnoj trgovini
- 3) **Evropska unija** i problemi perifernih zemalja
 - 3.1 divergencija dohotka i konvergencija cena
 - 3.2 širenje nejednakosti – globalno i unutar nacija
 - 3.3 mogući scenariji – sudbine evra i Unije
- 4) **Zaključak**
- Šta determiniše kretanje kapitala
 - 4.1 ekspanzija i kontrakcija u zemljama izvoznicama kapitala
 - 4.2 politički razlozi i okolnosti
 - 4.3 osvajanje domaćeg tržišta ili razvoj proizvodnje za izvoz
 - 4.4 kvalitet privrednog sistema u zemlji uvoznika kapitala

3. KLJUČNI PROBLEMI – pogrešan imovinski portfolio i narastajuće tranzicione disproporcije

- **1) Imovinski portfolio** pojedinca i preduzeća u razvijenim zemljama, komunističkim zemljama i zemljama u tranziciji
- **2) Ključne disproporcije**
- Proizvodnja-potrošnja
- Štednja- investicije
- Uvoz-izvoz
- Zaposleni-nezaposleni
- Aktivni-izdržavani
- Proizvodni radnici-administracija
- Centar-periferija
- Penzioneri-aktivni
- Umrli-rođeni
- Ultrasiromašni-ultrabogati
- **3) Zaključak:** Svi boluju od deficit-a budžeta, deficit-a tekućeg računa, nedovoljnog rasta, nezaposlenosti i strukturnih disproporcija

4. KLJUČNA PITANJA RAZVOJA I INVESTICIJE

- 1) Ko stvara komparativne prednosti ?
 - - priroda (mineralne sirovine, obradivo zemljište...)
 - - društvo (institucije, obrazovanje, tehnički progres...)
- 2) Šta bitno utiče na kretanje kapitala?
 - - Ekspanzija i kontrakcija kapitala (stanje u centrima gde se formira višak svetskog kapitala namenjen investicijama)
 - - Geostrateške i političke okolnosti
 - - Stanje u konkretnoj zemlji koja želi da zadrži sopstveni i privuče strani kapital
 - a) kvalitet pravnih rešenja – pravna država (svojina, ugovor)
 - b) raspoloživost i efekat faktora proizvodnje
 - c) apsorpcioni kapacitet tržišta
 - d) razvojna i industrijska politika (carine, porezi, podsticajii, infrastruktura...)
 - e) kulturološki i vrednosni ambijent
 - tri regiona u Evropi : sever; mediteran; tranzicione - periferijske zemlje;

5. INVESTICIJE KAO DETERMINANTA RAZVOJA

- **1) Načelna pitanja**
 - a) industrija – osnov razvoja
 - b) sve poljoprivredne zemlje su siromašne
- **2) Paradoksi tranzicije**
 - -privatizacija imovine i ruiniranje biznisa
 - -šta se prodaje: tržište, raspoloživi resursi...
 - -priliv novca i eskalacija potrošnje u tranzicionim zemljama
 - -portfolio investicije i akvizicije banaka, osiguranja, trgovačkih lanaca...
 - -krah realnog sektora i odsustvo grinfeld i braunfeld investicija
 - -beg domaćeg kapitala u off shore zone i fingiranje stranih investicija

6. MOGUĆI IZLAZ

- **1) Prethodno pitanje:**
 - - društvo stvaranja viška ili društvo preraspodele postojeće imovine
 - - odakle početi: domaća akumulacija i domaći preduzetnici kao osnov, a strana sredstva kao poželjni korektiv
- **2) Operativna pitanja**
 - a) koji nivo znanja dolazi sa investicijama
 - - u kojoj fazi dolaze investicije (nove ili stare tehnologije)
 - - koju radnu snagu zahtevaju(manuelnu ili intelektualnu)
 - - u koje sektore dolaze (radi supstitucije uvoza ili radi izvoza)
 - - koji je efekat na rast nacionalnog bogatstva (viška vrednosti koji se kreira u zemlji)
 - b) zašto znanje odlazi iz nerazvijenih zemalja, a stižu doznake koje završavaju u potrošnji?

7. KONKRETIZACIJA INVESTICIONE STRATEGIJE

- **1) Šta ključno utiče na investicije?**
 - - pravna država, poslovni ambijent, transparentnost...
- **2) Šta je najvažnije za zemlju primaoca investicija?**
 - - efekat prelivanja (spillover effect)
 - - efekat gomilanja – jedne strane investicije povlače druge
 - - da precizira sopstvenu strategiju industrijskog razvoja i u tom kontekstu privlači investitore, a ne da stimuliše slučajne i loše investicije
 - - različita iskustva : evaluacija nacionalnih resursa- renta; porezi na rad i kapital; besmisao subvencija zastarelih tehnologija koje angažuju jeftin rad; da li se Kinezima može konkurisati jeftinim radom

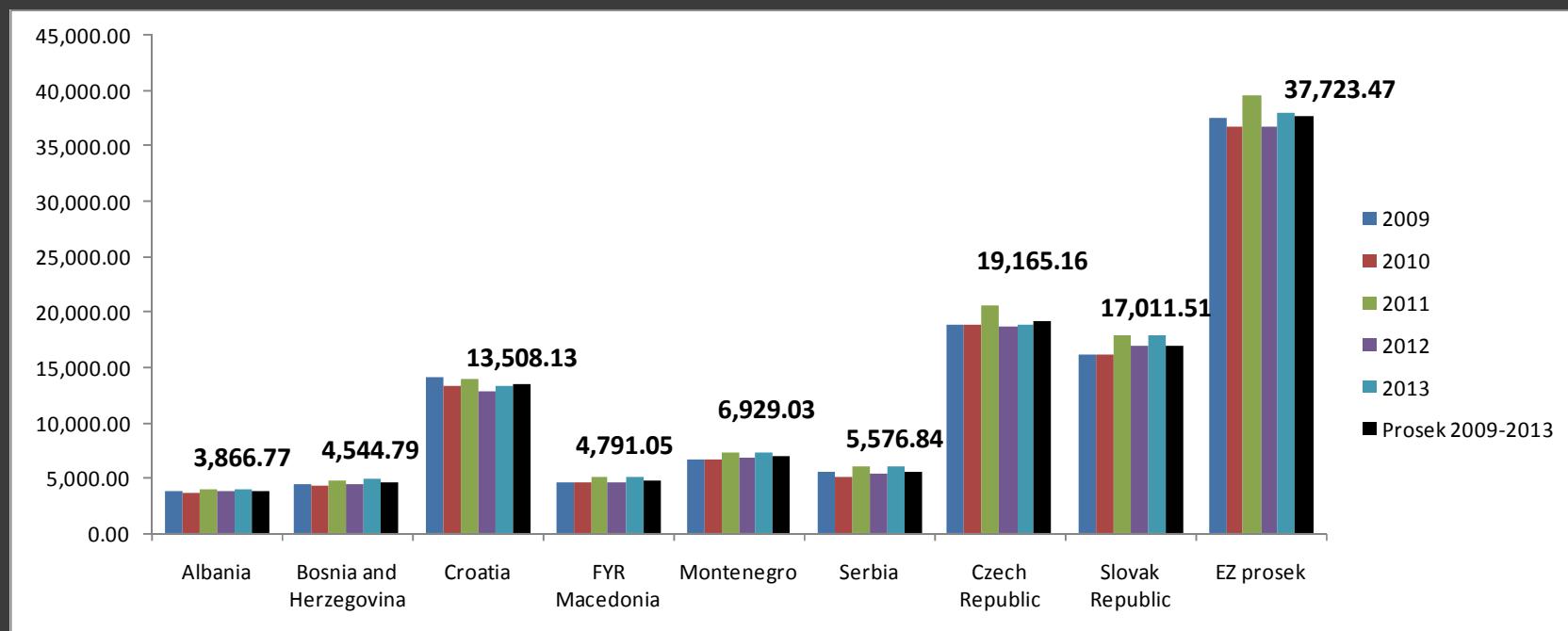
8. ŠTA JE KLJUČ RAZVOJA

- **a) Razvijene zemlje:**
 - - efikasna država
 - - obrazovano stanovništvo
 - - industrija bazirana na invencijama koje se pretvaraju u inovacije u koje se investira
- **b) Nerazvijene zemlje:**
 - - korumpirana država
 - - jeftina radna snaga
 - - poljoprivreda i jeftine inostrane sirovine
- **c) Globalni i nacionalni rast nejednakosti**
usled nedovoljnih i pogrešnih investicija

9. STATISTIČKI DODATAK

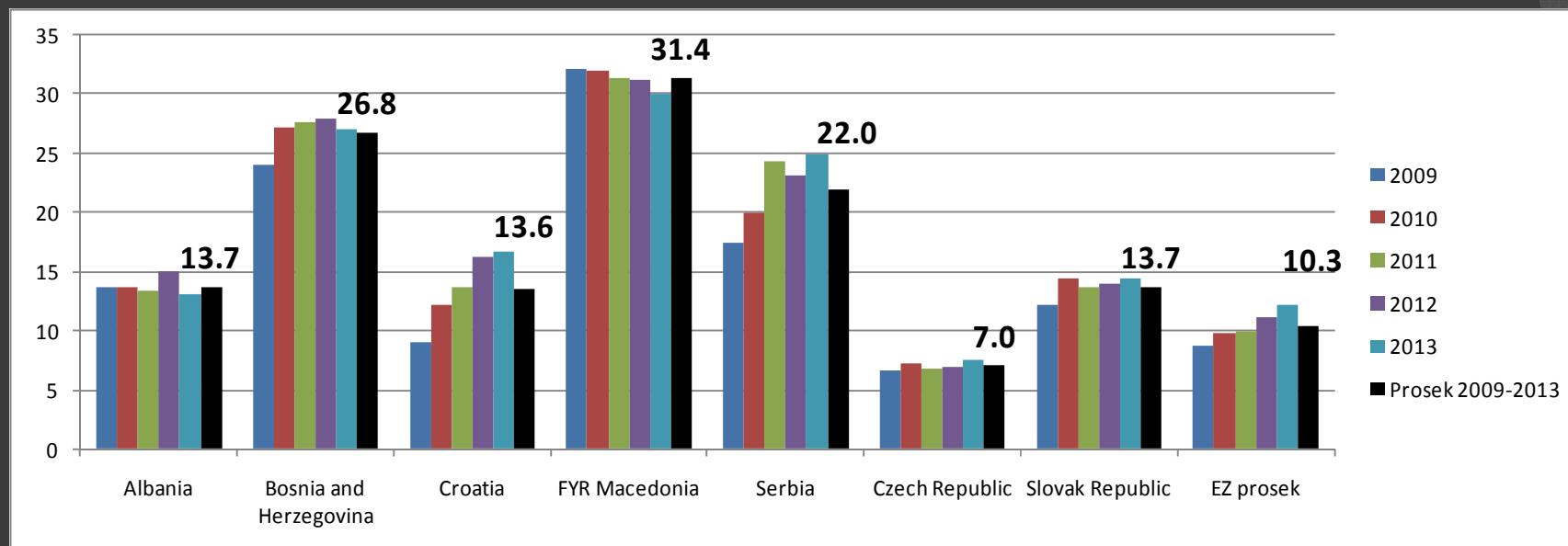
Grafikon 1. GDP per capita (u tekućim cenama, USD)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF)

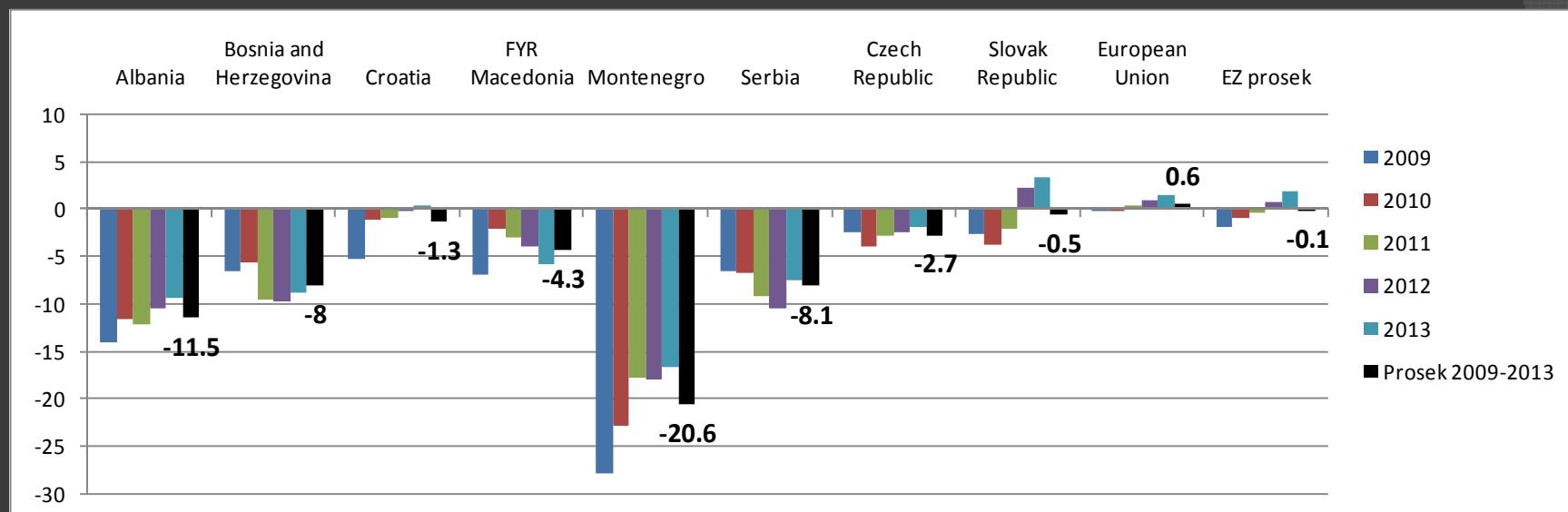
Grafikon 2. Stopa nezaposlenosti (% ukupne radne snage)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF).

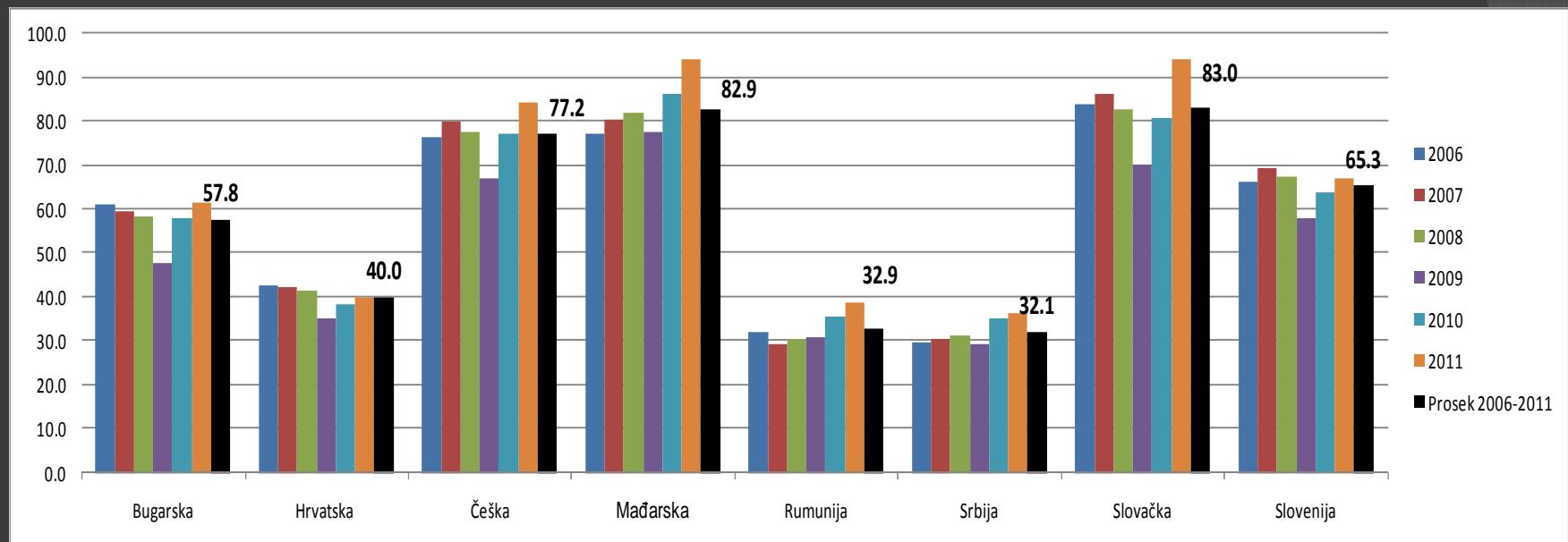
Grafikon 3. Deficit/suficit tekućeg računa (% GDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF).

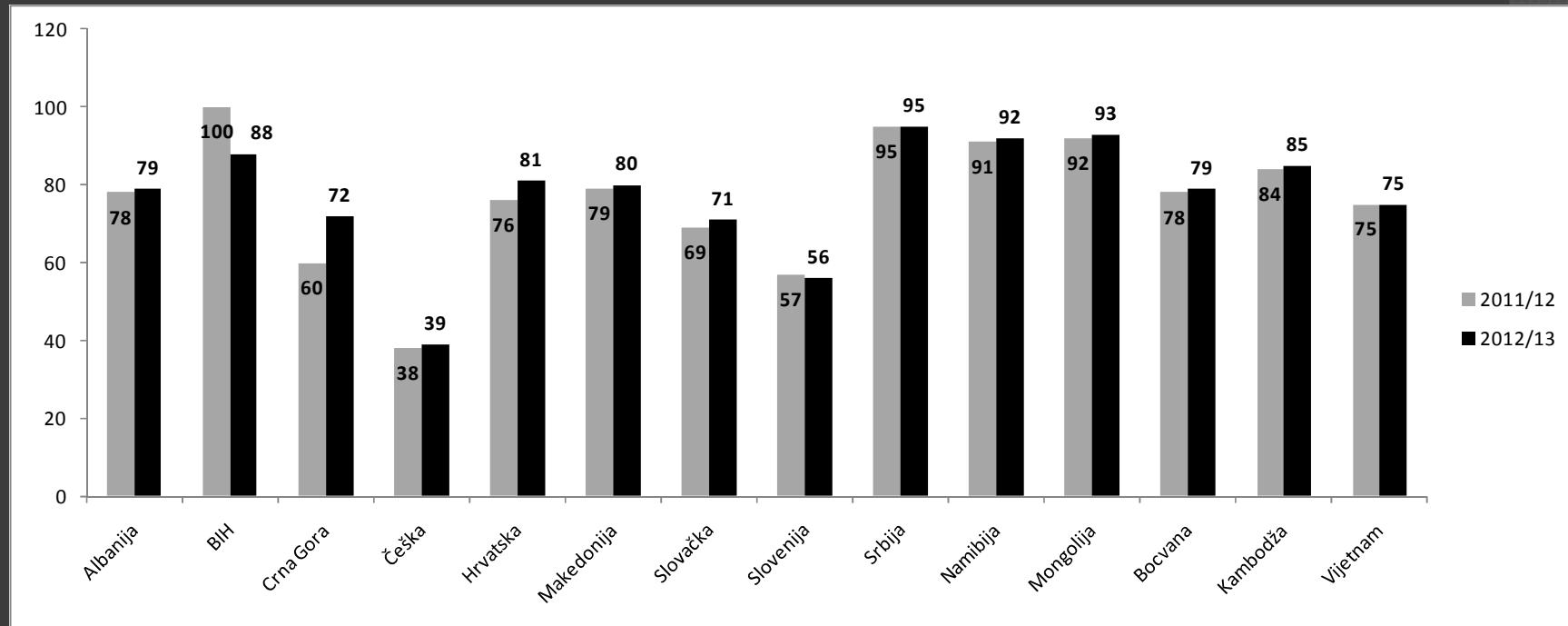
Grafikon 4. Udeo izvoza u GDP (u %)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF) i proračun autora.

Grafikon 5. Konkurentnost Srbije i izabralih zemalja (mesto na svetu)

Izvor: The Global Competitiveness Report 2012-2013.

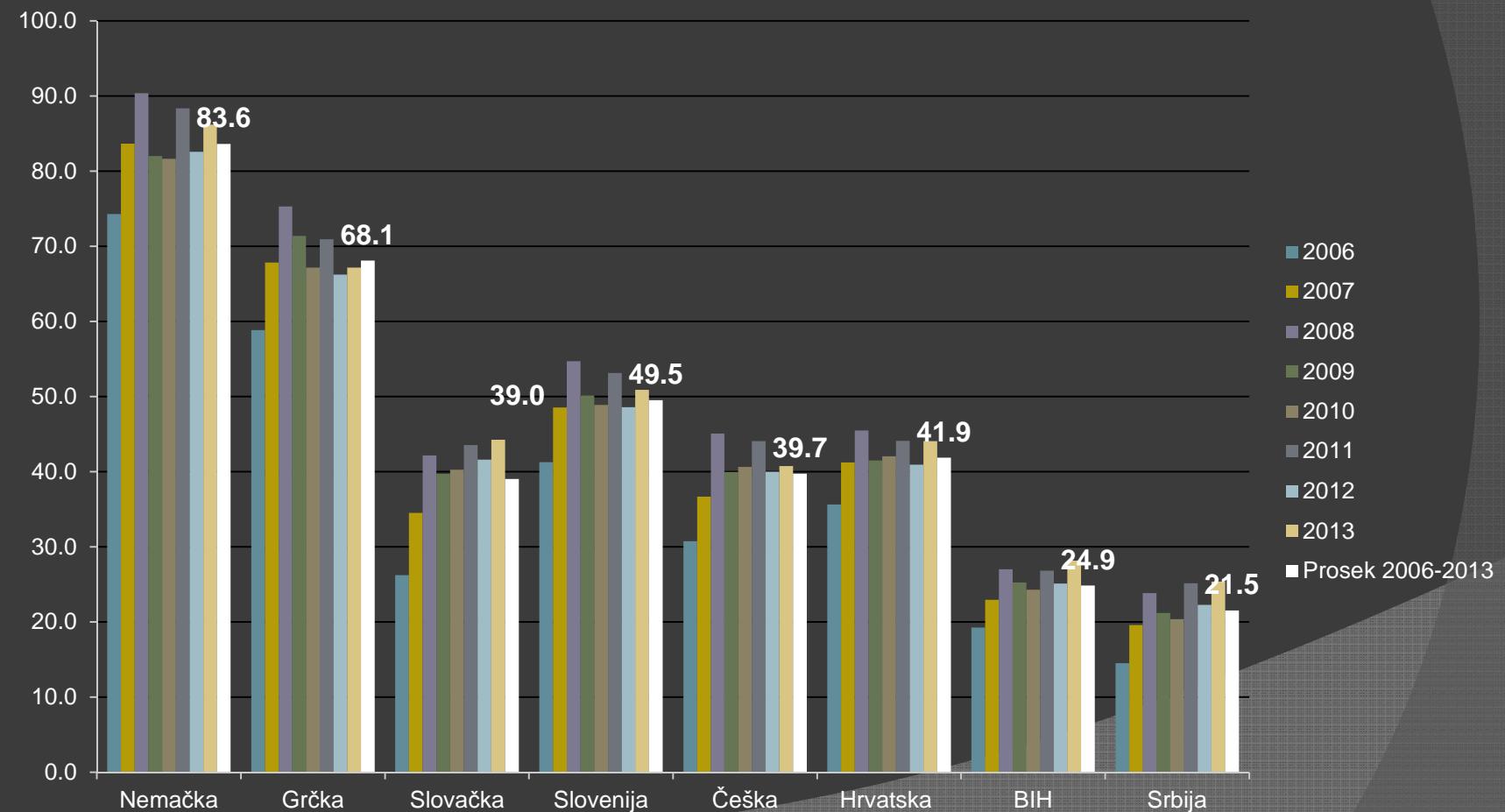

NAPOMENA

- Indeks globalne konkurentnosti se izračunava na bazi tri podindeksa. To su Osnovni preduslovi (investicije, infrastruktura, makroekonomsko okruženje i zdravstvo i osnovno obrazovanje), Efikasnost (visoko obrazovanje, efikasnost tržišta roba, efikasnost tržišta rada, razvoj finansijskih tržišta, tehnološka opremljenost i veličina tržišta) i Inovacije i sofisticiranost (poslovna sofisticiranost i inovacije).
- Izvor: The Global Competitiveness Report 2012-2013.

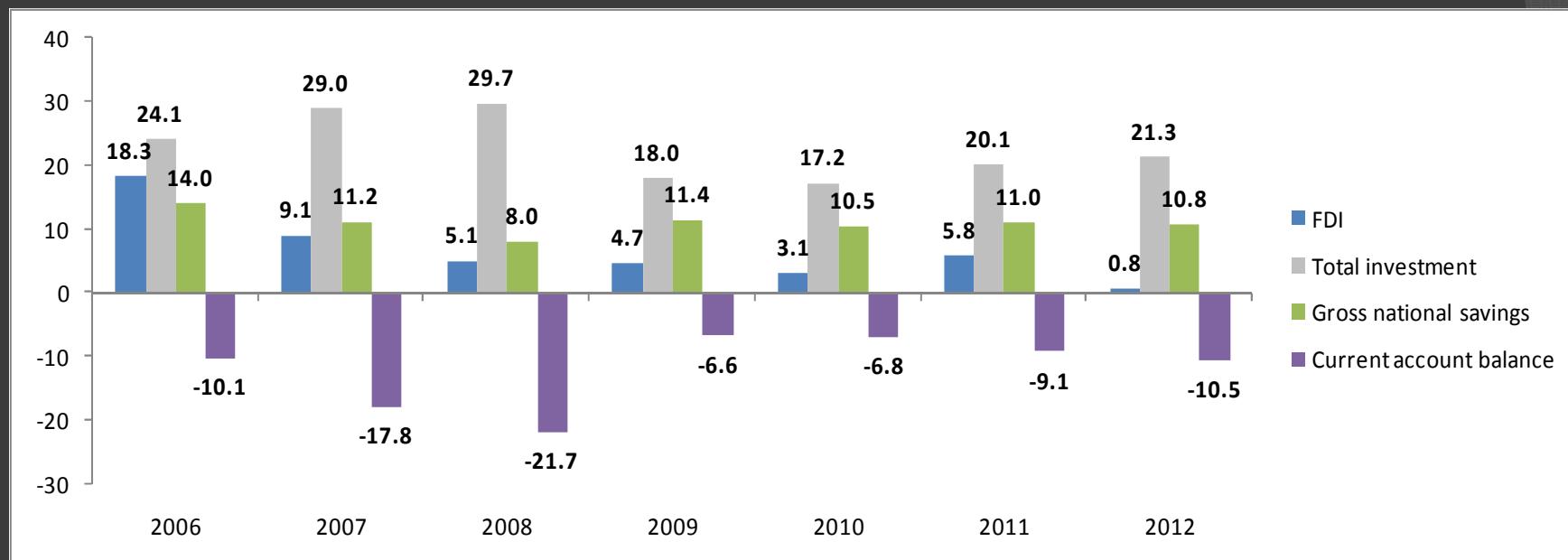
Grafikon 6. Produktivnost [GDP (u tekućim cenama) po zaposlenom, u hiljadama USD]

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF), Statistički zavodi BIH, Republike Srpske, Srbije, Hrvatske i proračun autora

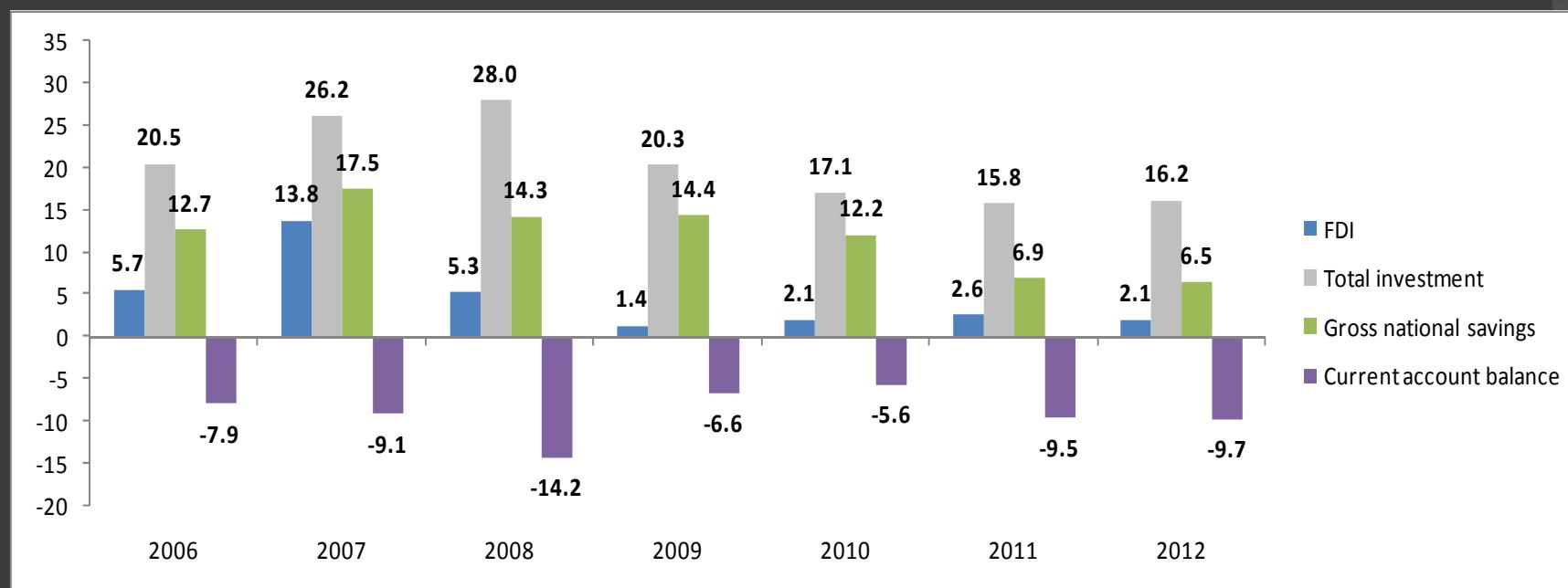
Grafikon 7. Srbija: Strane direktne investicije, ukupne investicije, bruto nacionalna štednja i tekući račun (% BDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF), Statistički zavod BIH, Republike Srpske i Srbije.

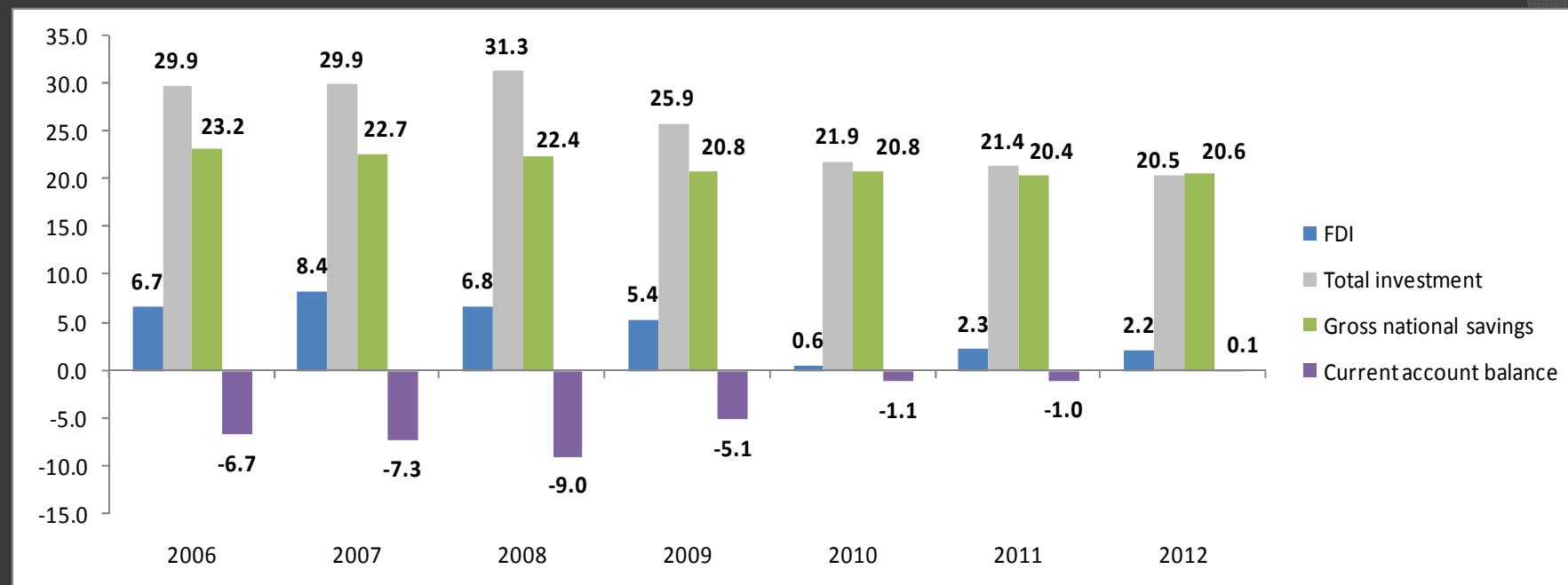
Grafikon 8. Bosna i Hercegovina: Strane direktne investicije, ukupne investicije, bruto nacionalna štednja i tekući račun (% BDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF), Statistički zavod BIH, Republike Srpske i Srbije.

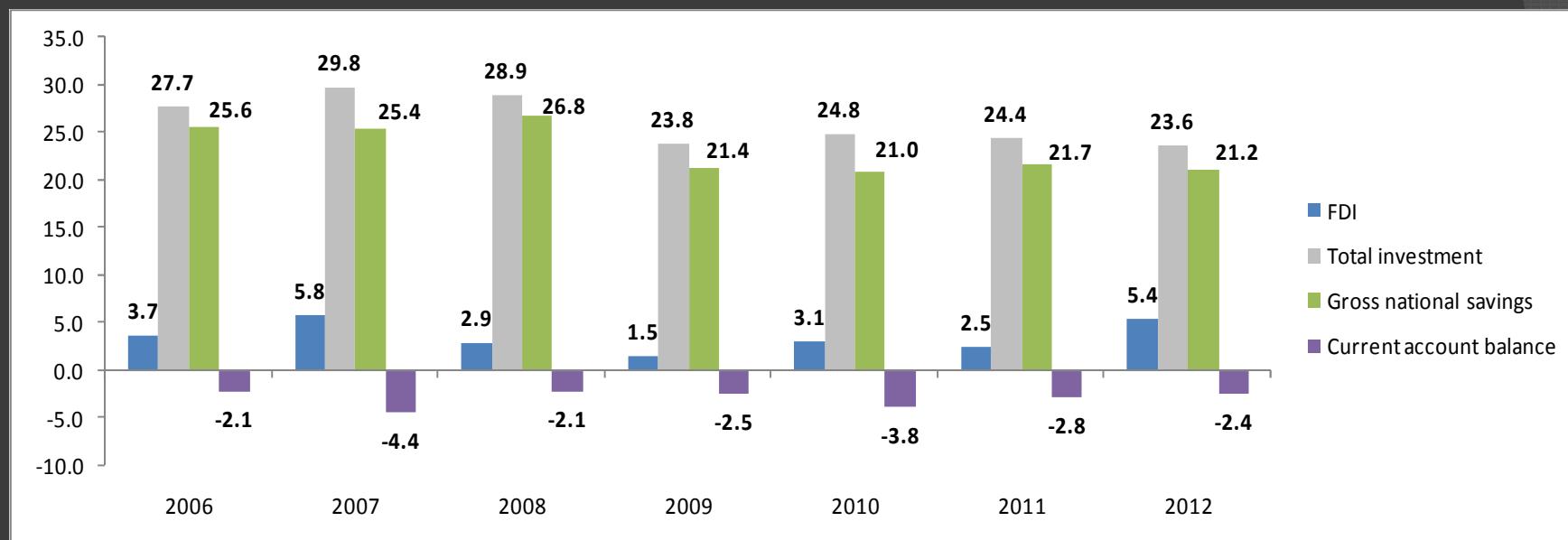
Grafikon 9. Hrvatska: Strane direktne investicije, ukupne investicije, bruto nacionalna štednja i tekući račun (% BDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF) i Eurostat.

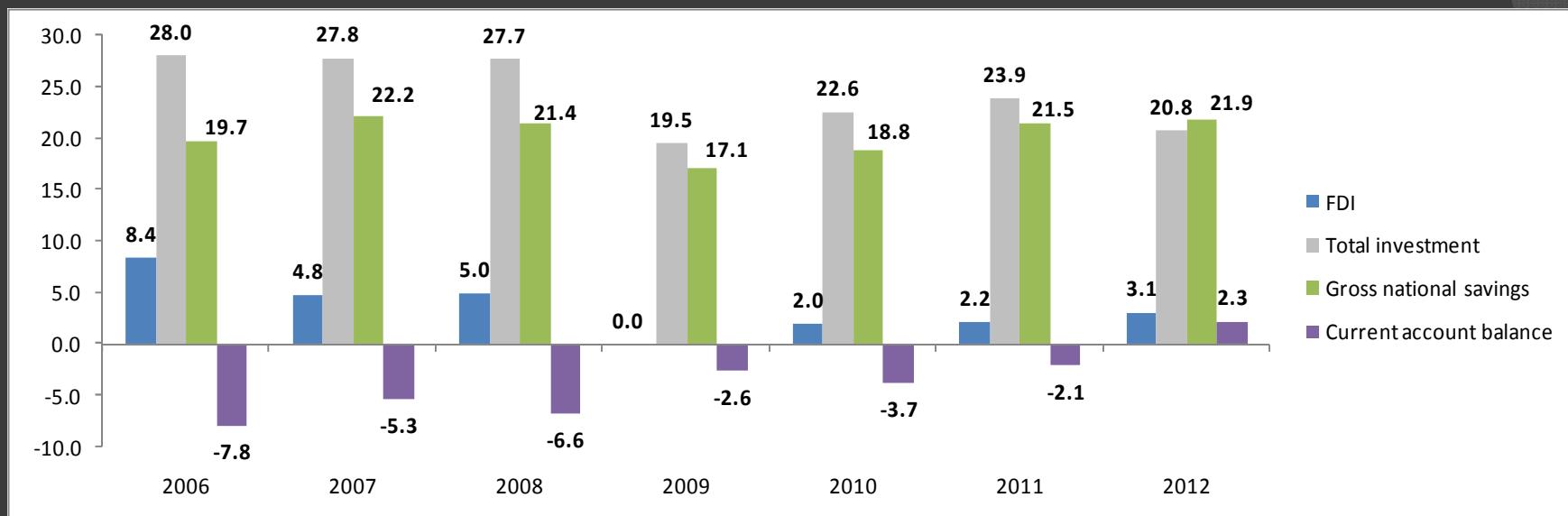
Grafikon 10. Češka: Strane direktnе investicije, ukupne investicije, bruto nacionalna štednja i tekući račun (% BDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF) i Eurostat.

Grafikon 11. Slovačka: Strane direktne investicije, ukupne investicije, bruto nacionalna štednja i tekući račun (% BDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF) i Eurostat.

Grafikon 12. Slovenija: Strane direktne investicije, ukupne investicije, bruto nacionalna štednja i tekući račun (% BDP-a)

Izvor: World Economic Outlook 2013 (IMF) i Eurostat.

